

Čtení o PROSETÍNĚ

SEŠIT č. 9

OBSAH:

- Doba protektorátu, výpis z obecní kroniky
- Třicet let v Prosetíně, J.Staněk, II.část
- Vzpomínka Vl.Jančíka

Čtení o Prosetíně připravila komise při obecním úřadě ve složení Milena Šimsová, Květa Syrová, Miluše Prudká, Květa Kotlánová, Zdeněk Štěpánek, Vladimír Procházka a Jaroslav Fučík. Komise se setkala s podporou širokého okruhu občanů. Zvláštní poděkování zasluhuje zejména pan starosta Bartoň a paní Londrasová. Foto zapůjčili V.Procházka, M.Hlaváčková a K.Syrová

DOBA PROTEKTORÁTU
(1938 – 1945)

oslava 5. května 1945 na louckém hradisku

Léta 1939 - 45 znamenala pro náš národ a tedy i pro naši obec období největšího ponižení a národného i lidského útlaku. Nebylo možno vést pravidelné zápisy. Bylo to proto, že byly obavy, že německí byrokraty při častých kontrolách objeví. Byly obavy, byly opodstatněny tím, že např. po zastřelení Heydricha byla obec Prosetín jedním z červeného dne obklíčena německými vojáky, kteří prováděli dům od domu důkladné prohlídky. V č. 56 má př. prohlíželi nejen půdy a i v bytě skříň a kde jaké „šufle“.

Proto jsou zápisy z těchto let jen stručné a mají vytknout v kostce události nejdůležitější.

V této době byli všichni zemědělci nuceni dodávat svoje výrobky téměř bez omezení. Úředně byly stanoveny dávky chlebového obilí na 1 měsíc a 1 osobu 13 kg.

Proto lidé, aby nebylo hladu, obilí uchovávali nejenom doma, ale i v lese - v Pasekách, na podskalí. Mlýnáři pomáhali občanům a semínkali obilí i bez povolení, takže nebylo ve vesnici hladu a bylo možno pomáhat příbuzným i obyvatelům z měst. V té době dělal dobrou práci mlýnář na Váhu Procházka se svým mlýnářským pomocníkem Bílkem. Pomáhal i mlýnář ze Štěpánova.

I když v této době byla příležitost k značnému obohacení jednotlivců, je třeba říci, že téměř všichni občané pomáhali podle svých možností a by předražováni. Doba protektorátu byla pro ně tvrdou zkouškou, ve které obstáli se ctí.

Kulturní život za protektorátu:

Co obsahují čech a Morany německou armádou byly zrušeny všechny politické strany i dosavadní organizace tělovýchovné. V této době, kdy v obci přestala pracovat tělov. jednotka Sokol, byla práce na kulturním úseku zaměřena na divadelní a pěveckou činnost. V té době vznikl u nás za řízení štkpt. v. v. Lhotského smíšený pěvecký kroužek a byla obnovena i kapela. Tento kroužek pořádal i několik besídek. Na pořadu byl zpěv a hudba.

K oživení kulturního života v obci byly hrány divadelní hry a za pomoci zrušené kapely přikročeno k námku divadel. Hry se zpívají - operet. Byly také sebrány mimo jiné i operety: U panského dvora a Z českých mlýnů. Tato činnost byla příležitostí k vyžití mladých, ale současně podporovala i národní uvědomění. Taneční zábavy v té době byly úplně zakázány.

Z naší knihovny měly být odstraněny - podle nařízení protektora-
spisy všech našich významných spisovatelů. Aby bylo zabráněno zni-
čení těchto knih, byly podle seznamů vybrány a poschovávány
v obcích. Po květnovém osvobození v roce 1945 mohla být knihovna
uvržena do dobrého stavu.

I obecní kronika měla být odezdrána. Byl proto zhotoven opis a
ten jímě dala místo původní knihy. Oba díly původní kroniky pak
byly ponechány v obci. Žel jiduv díl se potom nenacházel a zůstal jen
opis. Osmý díl kroniky však zůstal zachován a po osvobození byl
dáv k dispozici novému národnímu výboru.

Žurnálov posílav pro národní uvědomění bylo i posluštění zabro-
ničního rozhlasu. I když byly úředně ze všech aparátů odstraněny
krátké vlny, aby byl poslech znemožněn, byla montována náhradní
zařízení, cívky, které poslech moskevského i londýnského rozhlasu
umožňovaly.

Lidé nedbali toho, že za poslech zabrovního rozhlasu byly těžké kresty
a pravidelným poslučováním zpráv hledali posilu v nejtěžších dobách.
Poslech zabrovního rozhlasu umožnil vytvoření správného názoru na
skutečnou situaci a vývoj událostí.

Tato skutečnost se stala nepřímým jedním z činitelů, které ovlivnily
založení organizace KSČ v červnu 1945.

Partyzáni v našem kraji.

V r. 1943 se počali objevovat v našem kraji sovětské vojáky, kterým
se podařilo uprchnout z německých zajateckých táborů.

V září 1943 přišli do vsi Blátnice, který je mezi Loukou a Brosetínem
dva - Sergej a Ivan. Navázali známost s farářem Brokodem a
B. Belem z Václavy. Seznámili se s proslulým občanem Boh. Hejtmán-
kem, který měl pronajatou kavárnu v Louce a v Brosetíně měl
rodinu. Jmenovaný Boh. Hejtmánek přivedl zajatce domů do Bro-
setína, kde byli nějaký čas ubytováni v domě č. 16, později v osad-
ních staveních. Během zimy 1943-44 se jejich počet zvýšil na sedm,
přišli na nějaký čas do Louky, kde bývali v kavárně a v jednotli-
ných louských obcích. Jejich přítomnost se již nedala nadále ve
vesnici utajovat. Byl proto zřízen úkryt v lese Brumky, pod
přímou skálou, která po úpravě sloužila za úkryt. Zároveň
organizoval ponejvíce Boh. Hejtmánek, který do prováděl též zpru-
sohem, že navštívil některého občana ve vesnici, dohodl s ním
uvazování oběda (ponejvíce byly žádány husté polévky a buchty) a
oběd byl potom donesen do staré úkrytny (pod uličkou - dům již

Janíčkovi), kam si skupina pro jídlo došla.

Auša ani v tomto úkrytu nebyla skupina jista před vyprosením, protože její přítomnost byla již známa v širokém okolí. V abci také probíhaly stále prohlídky organizované německými úřady a četnictvem, proto bylo nutné vyhledat bezpečnější místo, někde hlouběji v lese.

Jako nejvhodnější místo byl vybrán les Časchy, kde v soukromém lese Fr. Vostrejš byla za pomoci některých občanů upravena část lesa s výhledem využitelná tak, že nezarvěným mohl stát třeba na úkrytu a nevědět o tom. Přestěhování se uskutečnilo koncem léta 1944. V době plného obsazení se tu ukrývalo až 30 partyzánů.

Přestěhování se tu již stávalo problémem a muselo být řešeno s ohledem na početnost skupiny a na okolní okolnosti. Hlavními organizátory zůstali Boh. Hájdušánek, Fr. Vostrejš a další občané Časch. K ulehčení celého zásobování pomáhal Emil Štěcha, tehdejší tajemník v Časch, který pečoval o zásobování obce. Tento dovedl vždy nějaký ten potravinový lístek učtít, a ulehčil tak aspoň trochu těžkosti v zásobování partyzánské skupiny. Jemu zásobování chleba, který obstarával Bohumír Hájdušánek a pro který musel velmi často jezdit do Olomouce a třeba na sádkách přivážet, bylo spojeno s velikými potížemi. Těchto problémů bylo mnoho, dnes se mnohé věci zdají lehké a samozřejmé.

Časle náuštiny lesa budily pozorost, proto bylo přikročeno k novému způsobu organizace zásobování. Bylo kupováno obilí a po semletí manka dopravena do lesního úkrytu. Svozy obstarávali majitelé koňských potahů, kteří zajeli do lesa pro dříví, přitom na něj naložili proviant. Co složení proviantu se naložilo nějaké rašce a pod. Další způsob byl chození na houby a přenos potřebných potravin, jak to prováděl Štěcha, Janíček a ostatní značná část vesnice.

Podle se provádělo zásobování i tím způsobem, že se koupil větší dobytek kus, porazil se a maso se použilo pro zásobování skupiny, která po nastěhování do bunkru čítala asi 15 členů.

K nim se v krátké době připojili sovětské parašutistické oddělení Jermak, který byl letecky vysazen dne 30. září 1944 v Rači na Vyškovsku. Mezi nimi byl velitel Nikolaj Dimitrijevič, komisař Leonid Železnjak, ředitel Novacki, radička Nataša.

Skupina začala po příchodu parašutistů vyvíjet normální činnost. Z počátku bylo zbraní a bez řádného oblečení, zejména později byly sebrány staré pušky, s kterými se započaly akce. Parašutisté přišli nyzbrojení. V době jejich příchodu se udržovali

v hunkem této partyzání: Dimitrijev, Nikolaj, Šeleznjak, Petrovskij, Miša, Griša Lukov, Andrej Farsenko, Griša, Nadežda, Nataša, Lina, Vlasta a Ruzena Šmallovi, Vasil Komancuk, Roman Chlud, Sergej, Ivan, Volodja, přechodně Chimič. Stále Petr Arnold a Hans Langner, oba německé národnosti.

V r. 1944 na podzim se sešli v Čička Šterby v Broselíně č. 62 partyzání. Škizky byl přítomen evangelický farář Josef Staněk.

Dohodli se, že na evangelickou faru bude přenesena vysílačka, kterou tehdy skupina vlastnila. Josef Staněk vlastnil také radio se zaplacením pro příjem na krátkých vlnách. Bylo to sice přece zakázáno, avšak bylo dost odvahlivců, kteří nedbali zakazu ani přímých trestů. Poslouchal se Londýn a Moskva a partyzáni také této možnosti užívali k pravidelnému poslechu Moskvy a získávání pravdivých zpráv.

Protože německé gestapo bylo stále důstojnější a jeho zprávy neuspokojivé, byla vysílačka přenesena M. Janůvkem a Jos. Stankem z evang. fary do evang. kostela, kde byla ukryta až do zatčení Jos. Jusla, ke kterému došlo 1. 3. 1945. Potom byl ukryt často měně. Bylo to jednak z opatrnosti, jednak proto, že v obci i v blízkém okolí se přihodilo mnoho událostí, které svým vlivem zasahovaly do života skupiny. Koneck-Petrovskij i do života nemine, která se hlavně o skupinu starala. Vysílačka byla potom ukryvána v Čička Šterby, který ji měl v zahradě ve vykopané jámě, na které byl zasazen stromek. Vysílačka byla v železné bedně a pro případ vypitání byla vždy z ukrytů vynešena.

Dne 20. 1. 1945 byl zatčen Čička Hlaváček z rady Bratří č. 13. Slyk rodiny Hlaváčkové o partyzány prozradil partyzán Ivan, který byl v Anisovičích chycen vlásci, vydávajícím se za partyzána. Šestinu pro nemoci i okolí bylo to, že chycený Ivan přes všechno bílí a mučení neprozradil datu narození a ti, kdo byli zatčeni, přes všechno nelidské zacházení neprozradili žádného z těch, kteří se aktivně podíleli na pomoci partyzánské skupině.

Hlaváček po novém rohu 1945 byl do obce donesen Fr. Vastřížem na samých raných partyzán Volodja a ukryván asi 10 dnů v Fr. Fučka č. 2, kde jej navštěvovala a ošetrovala partyzánska Ruffa. Celkem to byla nemýzmanná událost, avšak nečekaný příjezd německých vojáků do nemine, právě v okamžiku příjezdu sám o ranějším připravil obtížnou situaci, ve které musela sehrát rozhodnou úlohu rozvaha a klid všech zúčastněných, aby nedošlo k potracení.

28. 1. 1945 střelba se v Louce hlídka německých četníků, provádě-

žená českyně strážníkem Husickou se skupinou partyzánů, ve které byl Lich a Chlud. Tito měli za úkol zabezpečit lékařskou nádobu v raněného partyzána, který byl v Dufku v ošetřovně. V té době se v Louce pravidelně zdržovali partyzáni v rodině Jos. Svobody a Fr. Čudského a Boh. Hylmáňka, který se s rodinou přestěhoval z Bratřova do Louky na koněm.

Obdivování, ke kterému došlo při nečekaném setkání bylo oboustranné. Při vzniklé přestřelce byl postřelen německý četník, český strážník Husicka těžce raněn. Z partyzánů byl postřelen Roman Chlud. Ve vesnici vznikl poplach. Rychle byly sdrženy všechny stopy po partyzánech, i postřelený Roman Chlud byl odvezen do Taronic. Někteří z občanů riskovali vyšetřování a ukrývání, ale nakonec se ujednotilo myšlení lidí ve vesnici, kteří čekali druhý den vyšetřování a snad i s pomocí MUDr. Hlavance, který ošetřoval oba raněné četníky, bylo zpracováno neřízné mínění i oba četníky, že s tím nemá nikdo z vesnice nic společného a že to byla čistě náhoda. Snad pomohlo i pohostění německých vyšetřujících orgánů. Případ byl utlumen, přesto, že podezření zůstalo.

Dne 8. 2. 1945 přišla do Bratřova skupina 6 mužů, kteří se vydávali za partyzány. Navštívili Frant. Čudského, tehdejšího starostu, poplátili se na partyzány a na německé vojáky a odšli směrem k Hodoninu. Cestou se stavili na zastávce Karlov, kde řečnicko o partyzánech a spolupráci s nimi vyvolali důvěru v rodině Čudilových, kteří prozradili svoje spojení s partyzány. Potom se skupina domnělých partyzánů demaskovala a ukázalo se, že to byla skupina vlasenců, která tímto způsobem přiváděla důvěřivé rodiny do nětěsti.

Čudil byl sebrán hned, pro jeho manželku a chlapek přijelo gestapo na druhý den. Nikdo z nich se nevrátil. Zachráněny z rodiny zůstaly 2 děti, které byly v příbuzných v Taronicích. Ve Čtyřech Dvorcech byl takto sebrán dne 20. 1. 1945 Vladimír Hlavka, který sloužil u Jančeka č. 2.

Toto velmi ztlížilo práci skupiny. Lidé se báli prozrazení a hledu za pomoc partyzánům. Proto i někteří z těch, kteří dříve pomáhali se začali stykat s partyzány vyhýbat.

Do školy velmi často chodili jednotliví partyzáni. Při jedné návštěvě zavlétla nečekaně do vesnice skupina německých vojáků. Přítomný partyzán vyšel z lůžka řidičova Jančeka Jarda a na otázku německého vojáka, kdo je, odpověděl - "učitel". Bylo slyšet, že zůstal nepovražděný ruský, měkký přízvuč. Byl však někdy napadlý český muž a stopa v něm zůstala

směrem k lesu. Hovorilo se o tom, že stopa byla Němci zpozorována. Nebezpečí prozrazení nebylo jenom v jednom případě. Skupina partyzániů byla někdy na návěstivě a někdy dohrozilo dramatickým koncem, jako třeba v Tenkovicích v osadě Čtyři Svory. Tam byli partyzáni i Ladislav Nowacki (Lich) - ličil se se zápalnou plí, když naproli ke Krdlicům přijeli Němci hledat jejich domky, utěšenou z útky z práce. Bylo již vše připraveno k obraně, šlištím bylo, že Němci po prohlídce u Krdlic odjeli z vesnice. Podobně tomu bylo u Jar. Justa, kde již měli partyzáni odstraněny křidlice a byli připraveni ke střelbě. Němci však ani měli na jisto a z vesnice odjeli.

Přesto 1.3. 1945 německé přijeli k Justovi, odhlti jej, celou rodinu vyslyřhali a lidím se snažili vynutit výpověď. Rodina nemluvila, zatčený Just také ne a tak Němci, i když byla v nebezpečí, si na chvilu oddechla. Okamžitě byla také provedena liché střelba pro zabezpečení pozůstalé rodiny. V květnových dnech (13. 5.) se potom Jar. Just vrátil domů.

Gustapo hrzy vyřídilo přítomnost partyzániů a často obsazovalo les v prostoru okraňování obcemi Brosetín, Čtyři Svory, Štěpánov a Hodonín. Pátrání bylo bezvýsledné. Lidé o přítomnosti partyzániů mlčeli. Pro skupinu byla nejtěžší doba v zimě, kdy padal čerstvý sníh a stopy bylo nutně smazávat. Při jednom takovém obhlídání a prohledávání lesa seděl německý voják na pařezu asi 50 m od úkrytu skupiny.

Bunker v lese Fr. Votříže byl sice dobrým úkrytem, přesto v některých případech bylo třeba ke schůzkám vybrat místo jiné. Proto byly občas připraveny schůžky partyzániů, jejich pomorníků a podle potřeby i českých četníků z Olomouce a Hodonína.

Tyto schůžky měly pro partyzáni i důležitou velkou cenu. Na jednom setkání bylo také dohodnuto odhlazení četnických stanic. Tyto vrazly přinesly zejména partyzániům cenné informace o chystaných akcích a braly významnou úlohu v celém odboji. Je tu započtělý například zejména pomoc strážníka Novotného z Hodonína, který vždy dovedl najít zprávu, kterým dovedl podat zprávu nás a na patřičné místo.

Obtížná doba pro skupinu nastala, když při náhodném setkání v Hodoníně v hostinci u Švarce byl zabit jugoslávským partyzánem německý četník. Partyzán nemohl procházet a v hostinci se stavil na nějaké jídlo. Celá vesnice byla po celou noc napětována. Z obcemi nebyl etken nikdy na skupinu

napojení, nepřetváření se nic nezpůsobilo. Pro skupinu však tento případ znamenal velké zhoršení situace. Partyzán Petr z velké obavy zapálil bunkru a zničil stálý úkryt partyzánské skupiny Jermak - Petrovský. Skupina se rozšla po okolí.

Stojí za připomínku, že v době před rozchodem skupiny Jermak, byla uplána spojka, snad partyzán Petr, která měla přes Horní Čepí uskutečnit napojení na skupinu gen. Liji ve Skalici.

Toto mělo dojít ke spojení dvou skupin. Avšak při možném případě státní ve Skalici, zahynula většina státní i se spojkou, uplánan z Časelína. Ke spojení již nedošlo. Vypálením bunkru byla potom spolupráce dvou skupin znemožněna.

31. března 1945 byl v prostoru obce Lhota, v sousedství katastru obce Časelín proveden shaz zbraní a výbušnin.

Azi 50 kg těchto výbušnin bylo přineseno do Časelína Hlýmáčkem, Horským a Čížkem Štěrbou, k významné destruktivní účelům. Výbušniny byly předány skupině. Nutno připomenout, že k získání výbušnin dopomohl lhotský občan Frant. Čížek, který výbušniny po shazu uchovával před patraživými německými četníky.

Azi v březnu byly prováděny výbušniny na vyhození mostu v Valchý, v Čumbecku, v Chudoboných a jinde. Tyto akce byly prováděny většinou pomocníky skupiny, t. j. místními občany. Několik z těchto akcí (vyhození mostu v Chudoboných, provedeno 26. 4. 1945) byly hodně lehkomyslné a nerozumné.

Na zminěnou akci se vypravila příliš velká skupina. Při náhodném objevení se německého vojáka se téměř celá skupina rozprchla. Teprve po přisetření úmyslu Němce, že kterýms se vypravil Boh. Hlýmáček s bratrem Rud. Hlýmáčkem, byla zjištěna jeho neškodnost. Byl to německý učitel. Po jeho odeslání směrem na Lhotu byl most teprve vyhozen. Krátce po vyhození našlo do poškozeného mostu osolné auto. Havaroval a mezi Němci nastal velký zmatek.

Také partyzáni byli v této době smělí. Smělost v Louce 28. 4. 1945 se mohla stát tragickou pro řadu lidí v Louce a okolí. Ten den se zdržovali v domcích v Louce dva partyzáni. Navštívili Hlýmáčka, Čudkého, Lohodou a jiné rodiny, přicházeli po servici za dne ozbrojení. Jeden z nich, Vasil, se vypravil do školy za učitelem Janíkem. V té chvíli přijelo do Louky od Kopce auto se čtyřmi Němci. Projelo Loukou, šlo na cestu ke škole, aby se mohlo otočit na cestu zpět.

za mím. Viskorčil do kůny a zářal na ně pářil ze samospadu.
V přestřelce byli 3 Němci zabití, čtvrtý s autem ujel. Také
Vasil byl raněn a musel být ještě den více odvezen. Podá-
valo se do ne spolupráci pomocníků z Louky a do Hlédnáuka
a Svobody a z Prosetína Kocháčky v. D. a Horského, kteří
převzali raněného do Lody, kam si pro něj přišli partyzáni
z Kovčného a dopravili ho do zřízené nemocnice.
Situace byla lehčí pro vesnici Louku a okolí knižička.
Kupum bylo stýně hlasy, které se jím několikrát před
soudo události ozvaly, že německé velení má v úmyslu
spravit vesnici Prosetín a některé obce v okolí, mezi nimi
Louku se žení.

Historii partyzánského hnutí v Prosetíně napsal Rudolf Hlédnánek,
za pomoci dalších pamětníků události Františka Kocháčky, Čenka
Štěpky a Vladimíra Jančíka.
Věštní přemlouvání pocházejí z Prosetína.

Třicet let v Prosetíně - Josef Staněk s rodinou

Vzpomínky na dobu od 24.července 1932 do 26.července 1945

ČÁST DRUHÁ

Doba nacistické okupace

Str. 25.- Prosetín.

M n i c h o v 1938. Když byla nařízena mobilisace, neslyšeli jsme jediný hlas proti, spíš oddech, že konečně je to tu. V Prosetíně byla dvě auta. Fučík, taxi, velká Tatra a naše malá Praga-Baby. Vozili jsme vojáky do Nedvědice na nádraží. Každý měl balíček jídla podle nařízení. Já byl nevoják. Naposled jsem vezl m.j. Štěpánka. Cestou jsem se ho ptal, kde má balíček s jídlem. Řekl, že mu manželka usmažila 30 vajec, snědl je a že s tím vydrží. Někdo řekl, že nebude potřebovat ani střílet z kanonu. Taková byla nálada na začátku. My jsme z doma poslouchali zprávy ze světa a v tu dobu měli rozdělané spravování zubů v Brně u dra Klímy. Domlouvali jsme s ním návštěvu vždýcky, když Chamberlain letěl za Hitlerem umlouvat naši kapitulaci. To jsme věřili, že nebude žádný letecký útok z Německa. Když pak Němci obsazovali Sudety, my zde na Vysočině jsme o tom slyšeli, ale nezažili ty hrůzy útěku Čechů z pohraničí. Vzpomínám si, že jednou v tu dobu v Praze dr Boháč, synodní kurátor a současně president Státního statistického úřadu v Praze nám vypravoval v menším kruhu přátel, jak za svůj úřad musel snad do Mnichova kvůli novým hranicím a národnostnímu rozhraničení. Jak je nechali na chodbě stát a čekat a pak je zavolali a aniž by se s nimi radili, nadiktovali nové rozhraničení. Jaké to bylo pro ně pokoření. Začátek mnohých dalších.

My jsme se zatím ve sboru potěšovali čtením vhodných oddílů Písma sv., písněmi a modlitbami, abychom docela neklesli.

O b s a z e n í zbytku ČSR 15.3.1939.

V noci a ráno ten den byla u nás veliká vichřice a fujavice, padalo spousta sněhu. Byla u nás na návštěvě má maminka ze Šonova a všichni jsme ráno ještě spali, když radio hlásilo invazi nacistických vojsk do zbytku republiky. President Beneš to tušil a už byl na západě, asi v Anglii. Náš soused, Karel Vašíř, jakmile to zaslechl, vstával z postele a řekl: musím to jít říci farářovým. Ti ještě spí. Sehnul se na posteli pro boty a v tom ho ranila mrtvice a byl tak ušetřen dalších starostí.

Má maminka, která nikdy necestovala, se nedala nikým přemluvit a že musí domů do Šonova. Měli jsme strach, nechtěli ji pustit, že je zmatek na drahách atd. Nedala si říci a hned odjela. Sám Pán Bůh ji ochránil, že šťastně dojela. Němci okamžitě převedli dopravu doprava, i když až dosud byla doleva, a šlo to s jejich pověstnou řízností. I když jsme zde byli stranou světa, dovídali jsme se postupně hrůzy a utrpení, které sebou okupace přinesla.

Str. 26. Prosetín.

Tento rok jsme si koupili nové radio Philips. Byl to nejnovější model s dobrými krátkými vlnami. Chytili jsme na ně ~~prakticky~~ prakticky celý svět, i Japonsko. V tu dobu jsem ještě dobře znal ze studií anglicky, francouzsky i dostatečně německy. Tak jsem sledoval události a světovou reakci na ně se všech stran. Do škol na náboženství jsem jezdil dále, až když vypukla válka, zastavili mě auto a já zase musel na kole a autobusem. Všude na mě čekali učitelé i jiní lidé a ptali se, co nového. Všecky jsem potěšoval, že určitě bude válka a že ji nakonec Němci prohrají. Němci nařídili vystřížení krátkých vln z radií. My měli dvě: starou Telefunken bez krátkých vln. Tu jsme přihlásili a Philipsku dali do ložnice nevystříženou. Jistě to vědělo mnoho lidí, ale za celou válku se nenašel udavač. V Prosetíně to dokonce bylo takové, že lidé navečer po práci si sedali s fajfkami na lavičky a otevřenými okny společně poslouchali, co se děje. Když se nám během války jednou Filiska porouchala, zavezl jsem ji autobusem do Kunštátu, opravili ji a já ji přivezl domů a nikdo nic neříkal. Byli mnozí, kteří smutně říkali, že nás Západ opustil a nikdo pro nás nehne prstem. Jak to řekl Chamberlain, že pro neznámé Československo bude škoda anglického vojáka. Nejvíce deprimovalo pak, když Stalin udělal s Hitlerem pakt o neútočení/či jak jej nazvali/. To se zmocnil mnohých pocit neznaděje. Viděli a zakusili jsme zhroucení západní demokracie i slibů a bratrství Sovětů.

V těch časech jsme se naučili a často rádi v Kostece zpívali krásnou Lutherovu píseň, 418 ve Zpěvníku: Sem pohled, Bože... Zvláště nadšeně zpívali verše 2-5. Snad je mnozí uměli z paměti. Luther dovedl promluvit přes staletí velice živě a protože to byl Luther, Němci tu píseň nechali, nezkonfiskovali. Tak pokračovaly nanjaté dny a týdny až do vypuknutí války. V těch časech už od nás utíkali mnozí lidé, nejen židé. Také přicházeli na Vysokčinu, aby tam našli skrýši.

P ř e p a d e n í P o l s k a .

Ten den nám nesmazatelně uvázl v paměti. Naše Erička, 4 letá, dostala první a velmi těžký záchvat astmatu. Modrala, dech nemohla popadnout. Přijel z Olešnice dr. Vala, dal jí injekci a honem s ní do Brna za prof. Teyšlem. Jel s námi. Když jsme jeli přes Rozseč, slyšeli jsme od Ostravy německou kanonádu. V Kunštátě jsme zastavili u lékaře a tam Eričce dal dr. Vala ještě jednu injekci, aby ji živou dovezl do Brna. Zastavili

Str.27.- Prosetín.

jsme v Brně u bytu prof. Teyšla. Byl trochu rozladěný, protože z radia sledoval události. Ale lékařské svědomí jej donutilo, aby přece jen přišel na kliniku, kde prohlédl Eričku, kterou chtěl nejprve operovat na Krup, prudký zápal plic, ale pak seznal, že to je astmatický záchvat, neoperoval, dal jí zábal, nechal si ji s mamkou na klinice asi 3 týdny a pak ji pustil domů. Tak začalo Eričino trápení, které trvalo po celou válku vždycky od podzimu do jara. Učitel Just, když pak chodila do školy, přicházel k nám, aby ji vyučoval a mohla nastoupit do další třídy. Dr. Vala z Olešnice, sám bezdětný, k nám rád jezdil a hrával si s dětmi, až jednou v noci musel shora z bytu dolů do ordinace k pacientovi a uklouzl na schodech, udeřil se do hlavy a na místě zemřel. Bylo nám ho velmi líto. S Eričiny stonáním bylo moc trápení. S prof. Teyšlem ~~na~~ jsme se seznámili, jezdili za ním do jeho vilky do Víru. Posílali jsme za ním mnoho našich známých s nemocnými nemluvněty. Všem pomáhal a tak zachránil životy mnohých dětí. Trápení naší Eričky snad nebylo nadarmo. Jen mamka to strašně těžko odnášela. Když jsme jednou při dovolené přijeli do Šonova, byla tak zničená, že jsme zajeli do Náchoda ~~na~~ za prim. dr. Skalickým. Prohlédl si ji zběžně a zděsil se z jejího srdce. Vzal ji na EKG, ale tam bylo vše v pořádku. Bylo to všechno následkem strachu a starostí o Eričku. Dři Skalický i Teyšl říkali, že musíme změnit místo, jít jinam, že Prosetín Erika nesnese. Dověděli jsme se, že v Prosetíně je více astmatu, Drahuška Svobodová ze mlýna nakonec na to umřela. Také jiní tím trpěli. Tak jsme jen čekali, jestli to nějak přežijeme do konce války. - Zato naše Olinka se báječně držela, přesto, že si prodělala své dětské nemoci. Byla o 16 měsíců mladší než Erika a tak vyrůstaly skoro jako dvojčata v oblékání i hrách. Co jedna, to druhá. Když chodily do školy, vyprávěl nám jednou řídící Just, že kluci se dali do boje s děvčaty a když si naše holky už nevěděly rady, Olga sebrala klukům čenice a hodila jim je přes plot do zahrady a bylo po boji. Kluk bez čenice je jako nahatý, to říkal už T. G. Masaryk. Ale také nechtěly být jinačí, než ostatní děti. Mamka jim jednou dala moc hezké kloboučky. Moc jim slušely. Ale neměly je žádné jiné děti, tak jsme je na ~~na~~ jejich hlavy nedostali. Měly vždycky partu dětí okolo, někdy byly u nás, jindy zase naproti u Maršálků, kde měli děvčata stejného věku.

Str. 28.- Prosetín.

Bylo něco absurdního v myslích našeho národa. Vždycky byl odpor proti jakékoli válce a hrůza před ní. Ale tentokrát to bylo opačné. S kýmkoliv jsem se v tu dobu setkal, každý byl rád, že konečně už válka začala, že i Anglie a Francie vypověděli Německu válku, že později musel v Anglii odstoupit Chamberlain a vlády se ujal Churchill, ve Francii padl Laval. Kolaboranti a přísluhovači a panikáři na západě padli. Bylo zvláštní, že jsme s hrůzou pozorovali rychlé zhroucení Polska, ale nebylo těch, kteří by je litovali, snad proto, že když se hroutilo Československo, přispěchali také krátkozrací Poláci, aby si ve Slezku kousek ukrojili. Necháпали, že teď jsou na řadě oni sami. Obsazením ČSR Němci dostali do rukou mnoho prvotřídní výzbroje, která se jim později hodila. V církvi a v e s b o r e c h, Zatím byl klid a práce se konala jako předtím. Vyučovalo se ve školách náboženství. Nedělní škola se scházela dále, snad trochu méně dětí. Roku 1933 máme zaznamenánu největší účast 87 dětí. To už zde byla má žena a vedla Ned. školu. Děti k ní rády chodily. Nejmenší účast byla 30 dětí, kdy a proč nevím. Jistě působil i válečný strach. Dorost, příp. mládež se také scházela, rovněž děti v týdnu na cvičení zpěvu a hry. Pokud to šlo, přicházely děti ze Čtyř Dvorů a Brťoví, stejně tak mládež. Nikdo nám v tom nebránil. Němci se o to nezajímali. Schůze starších se konaly podle potřeby bez nesnází, rovněž sborová shromáždění. Dokoncež dny mládeže a sborové slavnosti se konaly pravidelně. Bývaly občasné setkání mládeže s rovečínkými a olešnickými. I dále jsme zajížděli. Na visitaci u nás byl senior Pokorný ze Sázavy. Toho později za války Gestapo zatklo a nakonec popravili v Drážďanech proto, že zachraňoval mnohé lidi a vydával jim křestní listy a jistě také i jinak pomáhal. Na visitaci u nás byl také synodní senior Křenek, který si počínal za války velmi statečně. Pokud to bylo možné s dopravou, konali jsme bohoslužby, příp. biblické hodiny v okolí: v Kunštátě, Tasovicích, Bolesíně, Štěpánově i jinde. Přirozeně v Nedvědicích byly stále. Vím, že mě tam vozíval v Brťoví br. ěma Jančík. V zimě na saních. Aby mně nebylo zima Juránkovi z hostince mně velmi ochotně půjčovali mohutný teplý kožík a "fusak". Br. Jančík koně nikdy nehnal, kůň se ani nedal, když ho trochu švihl, kůň mrskl ocasem a šel si svým tempem dál. Cesta nám za hovoru pěkně ubývala.

Str. 29.- Prosetín.

Ani se nedivím, že kůň br. Jančíka šel pomalu. Vždyť ve vědnu dny i v zimě vozíval klady z lesa. Jednou jsem se na něj díval když v Brťovské Chrástce ve sněhu vytahoval klady z lesa na cestu. Zanražený řetězem do klady opatrně překračoval nařezy, které i pod sněhem rozeznal a kladu táhl za sebou pomalu a jistě. Jančík šel vedle, ale koně neřídil. Věděl, že si sám s kladou ve sněhu poradí. Ta moudrost a opatrnost koně velmi budila úctu. Kdyby lidé dovedli vždycky tak rozvážně jít dorředu! Dne už zemědělci koně nemají, ani s nimi neumí zacházet. Děti tato krásná inteligentní zvířata znají jen z obrázků. Koně, stejně jako ostatní zvířata musí mít člověk rád, aby ona zase měla ráda člověka. Dnes to už je jen kus a cena, číslo a počet, stejně jako lidí, množství.

Jednou se po Prosetíně zozlétla zpráva, že německá policie a vojsko prohlíží nedaleké Černovice. Byl z toho veliký ~~obek~~ ^{poplach} lidé honem nakládali obilí a potraviny na vozy a odváželi je do lesa Lačnova. Někomu se protrhl rytel a obilí se synalo až do lesa. Dobře vyznačená cestička. Učitel, myslím že Konečný, řekl: "slínka by to našla". Oldřiška Placandová, naše sousedka hned pod farou, ukryla slepice ^{se někde do} ~~komína~~ a ~~na štěstí~~, byl to jen poplach, jakých bylo za války víc. Když pak slepice celé černé z komína vylezly, bylo hodně smíchu, že má slepice "na černo". No, my jsme měli tenkrát kachny, vejce na ně dala mamce ní řídící z Brťoví Řehůřková. Byly na zahrádce pod okny. Zapomněli jsme je schovat. Naše děti jim říkaly "máčálci", asi proto, že se stále máchaly ve vodě, kterou tam měly ve škoníku. Krásně rostly tak, že se selky mamce divily, jak je umí poklízet, když není z hospodářství.

S t a r o s t a P r u d k ý.

Prosetín a okolí i církve měly velké štěstí, že v těch těžkých časech války byl starostou Prudký. Měl za manželku dceru Pelíška, býv. poslance agrární strany. Bydleli vedle sebe, tak se dva grunty spojili. Prudký byl mladý, inteligentní odvážný a statečný muž. Velmi zámožný s mnohými užitečnými styky. Po celou válku dovedl obratně krýt celou děšinu. Když přicházely kontroly na různé věci, vždycky se hlásily u něj. Věděl o každé černé zabíjačce. Zavedl kontrolu do hostince. Tam je dal pohostit. Dostali sebou do tašek. Tak potom nic neviděli, ani nenašli, dokonce ani nehledali. A lidé zděšili dále v závětrí a beze strachu. Snaž ani netušili, kdo je kryje.

Str.30.- Prosetín.

Říkalo se na konci války, že Němci chystali Prosetínu osud Lidic. Říkalo se to také o Veselí a jiných místech. Jestliže však někdo měl dostat diplom, nebo medaili za statečnost atd., pak to byl starosta Prudký.

Mezitím jsme se scházeli v kostele při bohoslužbách, abychom se potěšili, posílili a neztratili důvěru, že i v těch nejtěžších časech jsme v rukou Božích: "že Hospodin nad potopou seděl", jak říká Písmo, které tenkrát k nám v mnohých oddílech mluvilo nad obyčej živě a aktuálně. Jednou jsme při bohoslužbách četli z Izaiáše, kap. 14., kde zvl. verše 11-15. mluvily velice živě a vzbudily živý ohlas shromáždění. Byla tam jedna paní, která utekla z Brna a když slyšela tento text, tak celá zděšená pak odcházela plná strachu. K tomu pak zněly mohutně vhodné písně. A přece nebylo udavače. Tak jsme byli jednotní!

Když Němci obsadili N o r s k o, F r a n c i i a ostatní země u Atlantiku, poklesla nálada a naděje u většiny našich známých. Slyšel jsem na vlastní uši řeč W.Churchila. Měl zvláštní výslovnost, prý rozštěpatra. Byl však umělec, maloval obrazy a také zedničil. Jeho řeč tenkrát slibovala utrpení, slzy a krev, ale byla jista vítězstvím. Tu jistotu vléval do svého národa i celého světa. Tak jsme i my zvedali skleslé mysli přátel. Má žena svým obvyklým humorem to vyjádřila nepoliticky sice, ale velmi pregnantně. Řekla, že smrad, čím víc se šíří, tím je řidší. Tento vtip se pak anonymně šířil krajem a pomáhal zvedat mysli.

To už také se i v našem zapadlém kraji objevovali lidé, u p r c h l í c i a p r o n á s l e d o v n í.

R.1941, někdy na podzim, mně far. Miřejovský řekl, že bude potřebí ukrýt jednoho člověka. Dal mně půl jízdenky na vlak, druhou půlkou, že se vykáže člověk, kterého jsem ještě neznal. Přišel k nám do fary jednou večer, 30.října 1941 muž menší postavy s baťochem na zádech a druhou půlkou jízdenky. Představil se krycím jménem Novák. Přijel z Litomyšle z nemocnice, kde "se léčil" u prim. dra Tardy, tehdy seniorního kurátora. Přenocoval u nás, potom byl v Brťovicích u M. Hlaváčka, tehdy starosty, potom také u Procházky v Prosetíně, hostinského, u Maršálka v Prosetíně a pak ve Veselí u Novotných č.12 atd. Byl zatčen, ale nikoho neprozradil. Teď žije v Semilech pod pravým jménem Fr. Hyška.

Str.31.- Prosetín.

Snad bez výjimky jeď chránily a ukrývaly evangelické rodiny a a všichni farářů na této straně Vysočiny. Byli jsme rádi, že se dožil konce války a navrátil se zpět ke své rodině.

M a r e š o v á, S v o b o d o v á, S o b o t k o v á.

Novák, Hyška byl náš první případ. Neuměli jsme to, ale dobře to donadlo. Jsme rádi, že byla řada lidí, kteří je schovávali, my o nich nevěděli, oni o nás také ne. Tak to bylo správné. Atentát na Heydricha byl 27.5.1942. Tři měsíce a jeden týden před tím k nám byla přivezena z Prahy pí Marešová. Vysoká, štíhlá. Co s ní? Svou postavou byla příliš nápadná. Nedala se skrývat. Tak jsme ji mezi lidmi vedli veřejně jako manželčinu sestřenicí. Její manžel byl sekretářem pražské YMCA. Vynášela nám, že jednou gestapo vniklo do jejich vily, Mareš jim utekl oknem a ona pohotově gestapákům na něj strašně nadávala, jaký to je lump atd. Oni uvěřili, odešli a ona utekla pryč. Mareše pryč později někde chytli. Přišla k nám s legitimací Svobodová. V tu dobu v sousedním Hodoníně v četnické stanici byl velmi dobrý četník Novotný. Říkal, jakým způsobem si policie ověřuje v matrikách správnost jmen. Tak jsem hledal v našich matrikách, až jsem tam našel křestní zázis na jméno Sobotková, která později zemřela. Tak její jméno nemohlo nikomu ublížit a a dalo se při kontrole v matrikách najít. Pak v Praze vystavili pí Marešové novou legitimaci. Myslím, že to dělal dr.Valenta se Šimsou. Přivezla nám ji jiná žena z YMCA. Marešová tu měla klid 3 měsíce, až na to, že dostala zánět trigeminu. Po čase jí to přešlo, ale hodně jí to zduchalo nervy. Léčil jí dr. Habanec. Ten pomáhal mnohým lidem, partyzánům, když se mezi nimi rozšířil svrab, cikánům ve sběrném lágru nad Hodonínem, když jim dal na dveře nápis "úmlavice" atd.

Týden před atentátem na Heydricha odejela pí Marešová od nás do Lázní Bělohrad. Byli jsme tomu rádi. Bylo to přece jenom už dlouho. Také jsme užli nerváku při prohlídkách domů po atentátu. A t e n t á t n a H e y d r i c h a.

To se přirozeně bleskem rozlétlo všude. Kde kdo z toho měl radost, ale nikdo netušil hrůzy, které atentát způsobí. Slyšeli jsme o zatýkání, popravách, o střelbě v Praze u kostela atd. To všechno bylo hrozné, ale mimo nás. Pak zpráva, že prohlízejí vesnice, města, domy, obyvatele. Že už jsou v Brťoví a lidé hlídali na konci, kdy přijdou k nám. Byli jsme rádi, že ní Marešová včas odešla. Mamka byla velmi pohotová. Měla uvečené buch-

Str. 32.- Prosetín.

ty z černé mouky. Tak je pocukrovala, aby byly světlejší. Dali jsme je v jídelně na stůl a k nim postavili láhev vína. Vojáci přišli, vedeni Sudetákem z Olomouce, který mluvil česky. Ostatní byli Rakušáci, mluvili jen nějakým rakouským dialektem. Hned jak přišli, Rakušáci netichu nás varovali před Sudetákem, dovedli jsme je do jídelny, hned se dali do buchet. Ale Sudeták s helmou na hlavě, pušku x s bodlem v ruce, se hned dal do prohlídky. Nejprve naše legitimace a zatímco já jsem mluvil s Rakušáky a oni nadávali na vojnu, mamka vodila Sudetáka po celém bytě, i skříně musela otvírat. V ložnici, když mu otvírala skříně na vrádko a viděla, že stále má pušku přinravenou ke střelbě, mu řekla: to se mně bojíte, že máte pušku stále přinravenou?. Na půdu ani do sklepa nešel. Asi i si netroufal. Ještě mu mamka řekla: podívejte se do vany, jestli tam někdo není. Buchty ovšem už na něj nezbyly. A bylo po prohlídce. Nikoho v dědině nenašli. Jestli v tu dobu se někdo ukrýval v Prosetíně, nevíme. O těch věcech se nemluvalo.

z o h ř e b v D r n o v i c í c h.

Jednoho dne, bylo pěkné počasí, já jsem byl doma, mamka byla v Brťoví na náboženství, zastavilo u fary auto, velký Mercedes s vlajkou hakenkreuz. Přijel pro mě nějaký Čech, ing., který v Drnovicích stavěl mostní konstrukce pro dálnici Vídeň-Vratislav. Zemřel mu tam dělník, evangelík a já měl vykonat pohřeb. Mamka se mezitím vracela domů a lidé ji zastavovali na cestě, ať domů nechodí, že ji někde schovají a mě že sebralo gestapo. Mamka říkala, že musí domů, že tam má děti a šla. Tak jsem se vrátil, přivezli mě a vše se vysvětlilo. Jen bylo podivné, jak rychle se zpráva o tom rozšířila.

K a t o l i č t í k n ě ž í v P r o s e t í n ě.

Prosetín po tolerančním patentu se stal obcí čistě evangelickou. Velmi si na tom zakládali, aby žádný katolík se do dědiny nedostal. Ale byl tam postavený kostel a fara katolická jako protireformační expositura. V okolních dědinách už byli evangelíci i katolíci. Za našeho pobytu o ekumenismu ještě nebylo notuchy. Náboženská revnivost byla na obou stranách a čím trněli především katoličtí kněží v Prosetíně. Za našeho pobytu-13 let- se jich tam vystřídala řada. Byli v těžké situaci. Když vycházeli dobře s evangelíky a s evang. farářem, dostali v dědině ke koupi všechno, co lidé mohli prodat. Ale pak je jejich vlastní věřící u církevních úřadů nomlouvali a

str. 33.- Prosetín.

byli brzy přeloženi jinam. Když byli kněží nesnášenliví a nepřátelští k evangelíkům, tak nedostali nic koupit v Prosetíně a sami odcházeli brzy jinam. V Moravské vlastivědě prý je vytištěna věta, že Prosetín je na Moravě jediná vesnice, kde je katolický kostel a farář, ale nezvoní se tam klekání, protože není kdo by zvonil a kdo by klekal. Za našeho pobytu v Prosetíně, kromě mlynáře Chudoby u Louckého dvora, nebyl žádný katolík jako majitel a obyvatel vesnice, jen několik nádeníků a pasáků. Mezi nimi starý Pučálka. Když šel celý sehnutý a pokřivený, opíral se o hůl. My jsme si při pohledu na něj říkali, jak práce šlechtí člověka. Ale byl to noctivec skrz naskrz. Měl k nám důvěru a jednou nám vyprávěl, proč přestal chodit do katolického kostela. Dříve, že tam chodil a dělal všechny práce i jímky vybíral. Ten farář že věřícím v pátek přísně přikazoval půst. Tak jednou v pátek no práci mu dávali oběd a viděl kuchařku, jak nese velebnému pánu na stůl formu ryby, která svůdně voněla veňřovým. Pučálkovi při znovědi, že v pátek jedl maso, přísně přikázal jako pokání jít příkonem na pouť do Vambeřic. Jednou nám br. Maršálek, sborový hospodář, přivezl k faře šnalíky dříví. Dal jsem se do štípnání, šlo to pěkně, až na habrové šnalíky. Mlátil jsem do nich ze všech sil, ale šnalíky držely víc, než helvetská víra. Šel kolem Pučálka, opíral se o hůl, dívá se na mě a svým stařeckým hlasem novídá, ať mu nůžčím sekeru. Vzal ji do ruky, klekl do šnalu a byl rozštípnutý. Řekl, že habr se musí štípnat přesně no letech. Bylo víc setkání s Pučálkou a všechny vždycky jadrná. Ještě se chci zmínit o jednom katolickém faráři, škoda že jsem zapomněl jméno. Často jsme se potkávali na cestách do škol, i do lesa na houby jsme si vyšli, myslím, že dokonce přišel k nám na návštěvu. Ale dlouho ho v Prosetíně nenechali. Bylo v něm něco z ekumenismu poválečné doby. Poválečný Prosetín už je hodně lhostejný k církvi. Už tam bydlí katolíci i bezvyznání. Prosetínský sbor musí hledat nové cesty víry a evangelia. To bude velmi obtížná práce nových kazatelů, práce mnohých modliteb farářů i ostatních členů sboru.

Dobrou ukázkou dobrých církevníků ve sboru byli Vašířkové a také K a l d o v i. Pantáta Kalda i panímáma byli oba bezcí lidé, rád jsem se na ně díval. Paní ve stáří chodila jako Pučálka. Také ji práce zušlechtila. Kalda nechodil do kostela. Jednou mně řekl, že nechodí proto, že tam nic nového neříkáme, že stejně už všechno ví. Dobře jsem si to namatoval a moc přemýšlel, co a jak kázat.

Str.34.-Prosetín.

Kdykoliv jsme se potkali, nebo jsem přišel k nim, vždycky mě přijali laskavě a ochotně, ale zvlášť panímáma bývala laskavá a usměvavá. Svému jedinému synu Zdenkovi zřejmě nikdy nebránili v návštěvách sborových podniků. Se svým přítelem Frantíkem Fučíkovým, synem kurátora, se vždycky všeho účastnili nejen pasivně, ale velmi aktivně. Kaldovi, Fučíkovi a skoro všichni ostatní rolníci v Prosetíně i celém sboru, bydleli velmi skromně, vesměs ve starých chalupách. Tehdy všecky volné peníze dávali především do chlévů, stodol, strojů a polí. Dnes naopak. Tak vidíme mnoho garáží, aut, krásné novostavby s ústředním topením. Lidé na vesnici bydlí lépe, než ve městech a k tomu čistý vzduch, víc klidu a nemusí při stavbě šetřit metry v bytě. Koupelna se stále teplou vodou je samozřejmá. To všechno znamená veliké zlenšení a také má vliv na nový způsob myšlení. I v náboženství a církvi. To musí církve a kazatelé nově promýšlet mnohé problémy. K nim patří i alkohol, který se šíří jako rakovina, zvlášť mezi mladými. Přesto je radost se dívat na krásné byty, praktické přestavby a vkus, který lidé uplatnili na vesnicích.

V á l k a zatím pokračovala, spíš se už blížila ke konci. Bohudíky, zatím všechno šlo kolem nás. Byli někteří, kteří vydělávali velké peníze na bídě lidí, shánějících živobytí. Nemohu zjistit, jak mnoho jich bylo, ale nezdá se, že by kořistili všichni. Soucit a ohleduplnost nezmizely. Snadtu zbylo v srdcích lidí něco z příkazů evangelia. My sami jsme nouzi a bídu necítili. I když nebylo všeho hojnost, neměli jsme hlad. Dokonce jsme mohli některé druhy potravinových lístků nosit do měst, protože ve sboru byli mnozí, kteří nám přinesli to nebo ono ze svých přebytků.

19.11. 1944 jsem ve schůzi starších oznámil, že miníme odejít ze sboru proto, že dcera Erika nesnáší zdejší podnebí a od podzimu do jara trpí každý rok těžkým astmatem, že také já cestováním na kole v tak velké diaspoře jsem velmi často nemocen. Jako odměnu staršovstva zde cituji ze zápisu schůze toho dne: " Ke konci schůze zdůrazňují všichni bratři přítomní této schůzi ústy br. kurátora Justa, že dosavadní spolupráce celého staršovstva i sboru s br. farářem byla opravdu bratrská a že jsou všichni bratři starší velmi nemile překvapeni, že br. farář z našeho sboru odchází. Na druhé straně ale pochopili

Str.35.- Prosetín.

všechny důvody br. faráře, který ze zdravotních důvodů svých a pro chatrné zdraví své dcery nastupuje na nové místo"/Bran-
dýs nad Lab./ - Myslím, že je potřebí citovat tento zápis
jako doklad, že stará fámá, že Prosetín nevydrží dlouho faráře
ve sboru, byla jen fámou, pověstí.

V tomto roce byla průměrná účast na bohoslužbách 160 lidí.

I to je potěšujícím dokladem, že v takové diaspoře a za války
čím dál krutější, lidé neopouštěli shromáždění.

Občas k nám přicházeli na návštěvu lidé z Prosetína i okolí.
Nebudeme mluvit o všech, ale bylo by škoda vynechat milé ná-
vštěvy panímámy Fučíkové, manželky Gustava Fučíka. Většinou
přišla s některou dcerkou, nebo dvěma, jak se jim rodily a
vyrůstaly. Hovořovalo se o běžných věcech rodinných, sborových,
obecních, o válce atd. Bývaly to prosté, milé návštěvy vzájem-
né důvěry a lásky. To ve zlých dobách válečného napětí a stra-
chu bylo velmi cenné. Myslím, že mnozí lidé měli manželku vel-
mi rádi, že protože dovedla velmi trošlivě naslouchat, doved-
la samozřejmě mlčet o všech důvěrných sděleních, měla lidí rá-
da a pomáhala všude, kde mohla pomoci.

K o n e c v á l k y se blížil, také k nám. Nenápadně se sem
tam objevovali partyzáni. Nikdo nemluvil o tom, že u něj byli,
nanejvýš se svým důvěrným přítelem, když bylo potřebí nějak
pomoci. Tato pomoc nebyla organizována, určitě ne politicky.
Nikdo zde před tím na to nemyslel, přišlo to samo. Ale ochota
pomoci ze všech sil byla samozřejmá.

P a r t y z á n i čeští i ruští potřebovali šaty, jídlo,
spát atd. Ke komu přišli a kdo mohl, dal a posloužil a mlčel.
Postupně jich přibývalo víc. Myslím, že já jsem se s nimi po-
prvé setkal u br. Čenka Štěrbý. Pak přišli i k nám. Gestapo a
SS po nich šli. Věděli, že jsou na vesnicích, ale vždy zase
zmizeli. Měli v lesích zemljanky. Byli to jednak uprchlíci ze
zajateckých táborů, také vojáci spuštění nadáky, i ženy. K nám
přicházivali poslouchat příkazy z Moskvy v radia, koupat se,
najíst. V ložnici spaly děti, vedle v kuchyni seděli partyzáni
u radia, nebo si také hráli se zbraněmi. Toto se nám nelíbilo.
bylo to nebezpečné. Jednou seděli v kuchyni, v tom někdo za-
zvonil, okamžitě vyskočili a postavili se s namířenými zbraněmi
za rohy dveří, připraveni střílet. To nás už postrašilo, hlav-
ně šlo o naše děti. Nejdnou jsem šel večer po dědině a potkal
řadu stínů se zbraněmi v rukou. Jsou to SS nebo partyzáni?

Str. 36.- Prosetín.

I do těch napjatých dnů občas nřišlo něco veselého, osvěžujícího. Nevím už, kdy se to stalo, ale do Prosetína chodil Knotek, holič z Olešnice. Obešl své zákazníky, pohovořil, vyprávěl novinky. Také k olešnickému kurátorovi Pelíškovi. Byl to velmi zbožný, věřící, svůj sbor milující muž. Povolením malíř pokojů. Měl jen jednu ruku. Přišel jednou ke Knotkovi a přinesl si obraz M.J. Husa. Žádal holiče, aby mu přistříhl bradku podle Husova obrazu. Knotek stříhal, modíval se na obraz a stříhal zase, tak pokračoval a nakonec podal Pelíškovi zrcadlo a Husův obraz. Pelíšek to porovnal a řekl: "Nevypadám jako Mistr Jan Hus, nýbrž vypadám jako kozel." - Nebyla to ještato nřihoda. Bylo dobře, že lidé neztratili humor ani v těch nejhorších časech. Vy s í l a č k a. Zima se blížila ke konci, sníh zmizel, byly černé noci. Svítit se nesmělo na vsi, ani z oken domů, protože v tu dobu už létala i nad námi ruská létadla. Shazovali zbraně i ostatní materiál. Ruští partyzáni byli často u nás, aby naslouchali rozkazům z Moskvy. Jednou večer k nám nřišla celá skupina mužů a dvě ženy. Jedna se jmenovala Dina, radiistka jí říkali. Druhá Rufa, zdravotnice. Obě u nás byly už před tím několikrát. Rufa měla ošetřovatelský kurs, byla z Moskvy, ale bylo na ní vidět trochu šikmé oči, natrně, něco z Východu. Jinak hezká, urostká. Velká láska jednoho z Rusů, který byl v boji s SS zabit. Tak i ona pak bila Němce, kde mohla, až byla sama zabita v boji na Koníkově. - Dina, sníš tichá, svědomitá. Přinesla vysílačku, kterou jim shodili z létadla, abychom ji u nás na nějaký čas schovali. Schovali jsme ji nejdřív na půdě, pak v kostele, když se zotřoval boj. Nakonec jsme ji s br. Štěrbou nečlivě zakopali do země na jejich zahradě. Jednou večer nřišel nějaký chlapec, že jde pro vysílačku. Neznali jsme ho, on neznal nás. Řekli jsme, že o ničem nevíme. Druhý večer nřišla sama Dina, moc se omlouvala- uměla už hodně česky- za včerejší omyl. Šli jsme dolů ke Štěrbovi, vysílačku vyhrabali ze země a Dina s ní odešla. Myslím, že jsme ji pak už do konce války neviděli. Když po 20 letech na Černém odhalovali pomník partyzánům, slyšeli jsme, že tam mluvila i Dina. To už z ní byla ruská matrona. Mluvila česky. V tu dobu už všechny zásluhy a práce far a farářů byly umlčeny. Ale Dina to nevěděla a tak ve své české řeči vzpomínala

Str.37.- Prosetín.

také na prosetínskou evangelickou faru. Jak dobré tvarohové koláče tam jedla a moc litovala, že tam m už nejsme, že by nás ráda viděla. My v tu dobu už bydleli v Trutnově. Svědectví Diny slyšeli tisíce lidí, také soudruzi na velmi důležitých místech. Nevíme, jak se tvářili. My jsme tam nebyli. Ale všechno a ještě víc nám vyprávěla ní řídící Tomašková ze Štěpánova, která tam byla a potom s Dinou ještě zvlášť mluvila. A a d i o , naše Filips muselo z domu pryč. Roznesla se zpráva, že Němci znovu prohlížejí vesnice a domy. Já byl asi v ten den někde ve škole. Mamka vzala radio, zabalila, aby nebylo vidět a odnesla je do kostela. Bylo těžké a nadřela se. Cestou potkala br. Krejčího, který se jí ptal, co to nese, mamka řekla "škoda mluvit". V kostele je uložila do dutiny stolu Páně a do konce války nikdo nevěděl, že ve stolu Páně je radio a na půdě vysílačka. Velmi nám v tom všem pomáhal br. Štěrba svou nenápadnou statečností. Měl rád své hospodářství, ale snad ještě raději svých 25 včel. Vždycky jsme od nich měli výtečný med.

J u s t z a t č e n. To byla velká rána v Prosetíně, když se rozneslo, že gestapo zatklo a odvezlo říd. učitele Justa. Rodina, manželka se 3 dětmi a babičkou, zůstaly samy. Nikdo nevěděl kde je a co s ním je. Jen mnozí z nás čekali dnem i nocí, kdo další přijde na řadu. Nebylo dalšího. Když po válce se Just vrátil domů, řekl jen, že "to kalhoty nevydržely." Byli jsme velmi rádi, že to přežil a je zase u své rodiny. Není vyloučeno, že jeho zatčení souviselo s neomyšlenou a neodbornou akcí partizánů proti

E h m o v i / č i jak se jmenoval / v e V í r u. Podle zpráv napadli jeho vilu, mnozí z nich byli opilý a nedbali rozkazů velitelů. Ehm byl Němec, pomáhal gestapu v jeho akcích v kraji. Byl připraven na útok proti sobě. Když zaútočili, bránil se zbraněmi i ručními granáty. Byl sice nakonec zabít, ale nobil také řadu lidí a gestapo potom v jejich kapsách našlo řadu jmen a adres lidí, které v okolních vesnicích nosbírali a ti se už většinou domů nevrátili. Partyzáni hodně holdovali pití a pak jednali lehkomyslně a stávali se nebezpečnými. Když jsme to viděli, zařídili jsme všechno, aby nám přestali chodit. Snad jsme to i Dině řekli. Ona mezi nimi byla nejrozumnější, a chápala. Ještě víc napětí a zhrůz zkusili lidé ve V e s e l í a rodina N o v o t n ý ch a faráři-

Str. 38.- Prosetín.

vých Ř í č a n o v ý c h. Ve Veselí bylo po chalupách plno partizánů a najednou tam přijeli vojáci hledat. Partyzány honem zavedl farář G. Říčan do kostela. Jednu chvíli při prohlížení fary se ptali němečtí vojáci i na kostel. Říčan jim klidně řekl, že má klíč a chtějí-li, mohou tam jít. Uvěřili mu a nešli. Tak zachránili Veselí. Ale to už je jiná kapitola a jiný sbor. Jen ještě, že později gestapo sebralo a odvedlo Jaroslava Novotného a ona zůstala sama s hejnem dětí. Také se nakonec vrátil živý domů. Tomu opilství partyzánů hodně nantomáhali někteří chtiví sedláci tím, že vyráběli "samohonku" po domácku. Mžitím jsme, jak dny ubíhaly, slyšeli téměř každou noc hluk motorů letadel, přivážejících materiál do boje. V tu dobu až do konce války bylo po klidu na vsích. Partyzáni si udělali v prosetínských lesích zmljanku, ve které bydleli. Jídlo a prádlo jsme jim dávali my všichni, takže se chodívali koupat do domů. Dr. Habanec pak měl práci s léčením svrabu, který od nich lidé nachytali.

N ě m e c k á a u t o k o l o n a v Prosetíně. To se už chýlila válka ke konci, když k nám přijela pancéřová a dělostřelecká autokolona Wehrmachtu. Ustoupili od Brna, kde se ještě bojovalo. Chovali se velmi slušně. Věděli, že je všechno ztraceno. Nám z toho bylo úzko. Po dědině plno válečných mašin, fara jimi byla obklopená. Mamka sděťmi a také mnozí jiní odešli z Prosetína, protože měli strach, že Rusové budou bombardovat vesnici. Ptali se nás ve faře na nocleh. Ale fara v tu dobu byla už plná. Utekli k nám z Brna celá rodina Zrůstova a Švandova. Ještě týž den, kdy Němci přijeli, přišel za mnou jeden Němec, ing., ptal jsem se ho, jakto, že není důstojníkem, když je ing. Řekl, že neobstál politicky u Nacistů a svěřil se, že má pod komandem docela nové dělo, velmi přesné. Že stáli nad Brnem a dostali rozkaz střílet přes Brno na Rusy. Tak si to sám přesně namířil na nějaký brněnský dům, myslím Baťův palác, kde nahoře bylo německé velitelství a jednou přesnou ranou je sundal. Chtěl mapu Čech, kde je gestapo a SS. Řekl jsem mu, že pokud vím, jsou jistě v Pardubicích a Kolíně. Řekl, že v noci ujedou na západ k Američanům. Už to měli promyšlené, on a jeho kamarádi. On že bude s dělem vzadu namířeným dozadu proti případným pronásledovatelům a že si také vezmou Tminy. Co to je, nevím. Že je budou házet do cesty příp. pronásledovatelům. Ráno jsem ho už neviděl.

Str. 40.- Prosetín.

Až do konce války jsme byli všichni dokonale jednotní v odboji proti Hitlerovcům. Byli jsme Češi, evangelíci, odpůrci. Slyšeli jsme, že jen ve Štěpánově je skupina komunistů, hlavně okolo továrny. Ale se Štěpánovem jsme v odboji nikdo nespolunracovali, ani nevíme, jestli a co oni dělali. Teprve koncem války se někteří začali projevovat jako přátelé komunistů. Na př. Just Jar, učitel, když se vrátil z kriminálu, oba Hejtmánci, L. Kakač-Horský, snad i někdo jiný. Zkušenosti s ruskými partyzány byly všelijaké. Když ~~naš~~ který přišel do domu sám, tak sem tam něco řekl o Rusku, ale když přišli dva, tři, ani slovo. Tak jsme se raději neptali. Většinou jsme v odboji byli rozdělení na malé skupinky. Ty se netvořily uměle, ani organisovaně. Jen nahodile. nevěděli jsme o sobě navzájem a to bylo správné, protože jinak v případě zatčení by to mohlo být velmi nebezpečné. Tak tu byla řada velmi aktivních, jiní zase tajní, skrytí. Ovšem po válce, když šlo o odměny, 9 255 a úřady a funkce, to se pak objevilo velmi mnoho partyzánů, nejeden možná už 5 min. po 12té. Ale kdo to mohl ověřit? Tak nejeden na odboji "vydělal" neprávem, zatímco jiný byl bit a nezaslouženě. Takovým nešťastně postiženým a bitým byl m.j. i br. Čeněk Štěrba, včelař, nebo ve Veselí Jar. Novotný č.12. To všechno porovná Pán Bůh sám. Oba jsou už v Jeho rukou.

S b o r o v á p r á c e. Ta se nezastavila. Já jsem dokončoval svůj pobyt v Prosetíně a pomalu jsme pakovali, abychom se odstěhovali do Brandýsa nad Labem hned, jakmile budou cesty spolehlivé. Ani nevíme přesně, který den jsme se odstěhovali a rozloučili se sborem v záznamu schůzí a bohoslužeb na nátek 6.července je záznam ještě mým rukopisem. Ale na neděli 8.7. už zapsal far. Nedvěd z Olešnice jako administrátor. Tak patrně mezi 1. a 8. červencem jsme odjeli pryč. Víme, že jsme jeli naším autem, stále k západu a slunce nás oslňovalo. Cestou jsme potřebovali doplnit benzin. Měli jsme sebou lahev "samohonky", jakési zelené, nebo modravé barvy. Ruští vojáci byli ochotni nám za ni nechat benzin, ale té barvě nevěřili a tak jsme museli před nimi se z lahve nanít a pak nám dali benzin. Byl jakýsi hustší, než náš, ale dojeli jsme v pořádku. Byli jsme tedy po 13 letech v Prosetíně zase jinde.

Za několik let jsme se přijeli podívat do Prosetína. Zašli

ČENĚK Š T Ě R B A , bytem v Prosetíně č.62 již v dubnu 1944 podpořoval sovětské uprchlíky z německého zajetí Sergeje Tiščenka a Ivana

Během jara a léta 1944 se k těmto uprchlíkům připojovali další a tak rostla skupina, jež se postupně ozbrojevala a v prosetínských lesích za vydatné pomoci občanů obce vybudovala nejdříve provisorní úkryt a poté důkladně stavěnou zemljanku.

Tato činnost trvající od jara do podzimu 1944, na níž se Čeněk Štěrba významnou měrou podílel, sehrála ~~xy~~ neobyčejně důležitou úlohu při formování partyzánské základny oddílu Jermak na Českomoravské vysočině.

Parašutisté oddílu Jermak přišli do prosetínské zemljanky začátkem listopadu.^{/1/} Po pronásledování na Prostějovsku zdenkašili bezpečné útočiště. Po nich sem přišel oddíl parašutistů D.M.Tyrše. Společně v okolí Prosetína plánovali přijetí shozu zbraní, o něž žádali hlavní partyzánský štáb v Kyjevě.

Soustředění německých vojsk v lednu 1945 zmařilo tyto plány, a partyzáni se přesunuli na sever a prosetínští na čas ztratili s nimi spojení. V této době Čeněk Štěrba se staral o ukrytí ^{jedné} výsilačky oddílu Jermak, kterou nakonec zakopal na své zahradě a na jaře 1945 ^{odevzdal} ji Radistce Dině .

31.března 1945 přijaly oddíly Dr.M.Tyrš a Jermak zbraně ze shozu u Věstínka. Bednu s ekrasitem občané ze Lhoty u Olešnice přinesli k Čeněkovi Štěrbovi do Prosetína a ten ji předal veliteli družstva oddílu Jermak Zacharovi Oļejnikovi, který 10.dubna 1945 provedl významnou diverzi na hlavní železniční trati u Skalice nad Svitavou. Tak na jaře 1945 opět začala spolupráce Č.Šterby s partyzánským hnutím.

Závěrem třeba zdůraznit, jak významná byla pomoc těch občanů, kteří začali podpořovat odbojové hnutí v samých jeho počátcích a neváhali po dlouhé měsíce chránit prvé uprchlíky, kteří se postupně stali jádrem vytvářejících se partyzánských skupin.

/1/ viz J.Procházka : Partyzánský oddíl Dr.M.Tyrše, Historie a vojentství 1967, č. 5, str.

Vzpomínka Vladimíra Jančíka, kterou zpracoval Vladimír Polák z Blanska v roce 1974

•PARTYZÁNSKÝ BUNKR V LESE „PASEKY“ U OBCE PROSETÍNÁ. •

Na podzim roku 1943 procházeli lesy v okolí Prosetína stále častěji uprchlíci z německých zajateckých táborů, zejména rudoarmejci. Byli ukrýváni v hájovkách a samotách. Také jim poskytoval útulku kovář Bohumil Hejtmánek, který bydlel v Prosetíně, ale ukrýval je ~~v leuenské kovárně~~ ve své ~~leuenské~~-kovárně v blízké obci Louka. Koncem února 1944 převadl Hejtmánek tři Rusy do Prosetína, kde je ukrýval v domě u Emilie Štěpánkové. Do činnosti zapojil svého bratra Rudolfa Hejtmánka a Vladimíra Jančíka. Jančík převadl zajatce ke svému švagru Ludvíku Juránkovi. Později bydleli uprchlíci ve staré cihelně pod vesnicí, kam jim prosetínští donášeli jídlo. V sedmi, později v deseti rodinách se střídavě pro partyzány vařilo a peklo. První zbraně získali od místního obyvatelstva. Počet skupiny neustále kolísal. Někteří zde čas pobýli - to měli uprchlíci již zemljanku pod tzv. Volověnou skalou - a pak šli dále na východ. Velitelé se často střídali. Prvního z nich, ~~a~~ jmenoval se Sergej Tištěnko, ~~on~~ si prosetínští nejvíce vážili. Byl to technik z Voroněže, inteligentní, s živým zájmem o vše, s čím se u našich lidí setkával. Naučil se dobře česky, četl i české knihy.

Iedkde vzpomínají na debaty, které s ním vedli. Bylo podivuhodné, jak si osvojil přehled o českých dějinách.

Pro značný počet osob, které se v Prosetíně a okolních lesích ukrývaly, bylo potřeba ^{střešky nad hlavu} většího úkrytu. Bylo rozhodnuto, vybudovat větší zemljanku. Byla zbudována partyzány za pomoci prosetínských občanů koncem srpna v lese Paseky na pozemku rolníka Františka Vostřejše. Byla vytesána ve skále, pokryta velkými kamennými deskami, shora krásně maskovaná, takže by ani odborník ^{níc} neobjevil, kdyby do zemljanky nevedly stopy lidských nohou. Uvnitř byla prostranná, dost vysoká, s jedním malým okénkem, kterým vnikalo velmi slabé světlo, protože okénko bylo maskováno chvojím. Hned u dveří byla postavena partyzánská pírka. Stála na kamenném podstavci, stěny měla rovněž z kamene a plotnu jím někdo daroval. Roura vedla stropem zemljanky na povrch do prostoru vysázeného lesními stromky, takže když se ^{hopilo}, kouř nebylo vůbec znát. Vlevo od dveří stál malý, z neohoblovaných desek sbitý příborník, v němž byly uloženy hrnky na vaření, misky na jídlo, lžice a část potravin. Po celé levé straně byla umístěna pryčna. Podstavec, asi metr vysoký, tvořila navrházená páda, na níž byla nakladena sláma přikrytá ~~de~~ dekami, pod hlavou byly polštáře přinesené z vesnice. Zemljanka měla nouzový východ, který vedl houštinou do vzdálenosti 70 metrů.

Po výstavbě zemljanky sehnala si skupina brambory a zeleninu z polí v okolí Prosetína. Chlebem ji zásoboval Bohumil Hejtmánek, později se připojili i další občané. Jak to dnes vypadá všechno zjednodušeně - občané zásobovali partyzány, občané obstarali zbraně pro partyzány. Ale tehdy každé poskytnutí pomoci a tedy i skrojkem chleba, bylo riskování vlastního života a života rodin ^{jejich} příslušníků.

Rozkazem ze dne 3. prosince byla prosetínská skupina uprchlíků ze zajetí oficiálně začleněna v počtu 15 mužů do oddílu Jermak. Před vánocemi Frantůšek Vostřejš zavezl do zemljanky slámu, brambory a další potraviny přímo na fůře. Od té doby se stal pobyt partyzánů ve vsi veřejným tajemstvím. Velkou odvahu projevil též evangelický farář Josef Staněk, který umožnil, aby se k němu obyvatelé zemljanky mohli chodit koupat a poslouchat Moskvu. Přes to všechno přesnou polohu zemljanky znali jen čtyři občané, jedním z nich byl Jančík. 24. prosince zprostředkoval Bohumil Hejtmánek schůzku mezi velitelem oddílu Jermak Nikolajem Dimitrijevem s hodonínským velitelem četnické stanice vrchním strážmistrem Adolfem Novotným, který spolupracoval s odbojovým ~~knutím již od počá-~~

mlýnáři Na valše Jaroslavu Svobodovi, ten zanesl vzkaz Vladimíru Jančíkovi do Prosetína, který potom ~~zanesl~~ jej vyřídil v zemljance, a když bylo potřeba zašel ještě zapartyzány do sousední obce Čtyři Dvory. Tato obec byla též zapojena do odboje, léčil se tu např. u Šenkýřů známý partyzán Zich, vlastním jménem Jelsislav Nowacki, který si uhnal při útěku z obce Louka zápal plic.

V prosinci 1944, po příchodu ~~parašutistů~~ sovětských parašutistů ze skupiny Jermak a Dr. Tyrš, se sešli v Prosetíně číslo 62 u Čenka Štěrby partyzáni. Schůzce byl též přítomen farář Staněk. Bylo dohodnuto, že na evangelickou faru bude přenesena vysílačka, kterou skupina vlastnila, a která byla skrývána po domech, též u Vladimíra Jančíka a jeho švagra. Vladimír též přenesl s farářem Staněkem ~~10. ledna~~ vysílačku z fary do evangelického kostela jen několik minut před příchodem gestapa. Poté byl úkryt často z opatrnosti měněn. Někde byla vysílačka ukryta u Čenka Štěrby na zahradě ve vykopané jámě, na které byl nasazen stromek. Byla v železné bedně a byla vždy z úkrytu ~~z~~ vynesena.

Gestapo vycítilo přítomnost partyzánů a často obsazovalo les v prostoru ohraničeného obcemi Prosetín, Čtyři Dvory, Štěpánov, Hodonín. Pátrání bylo bezvýsledné. Lidé o přítomnosti partyzánů

mlčeli a velitel četnické stanice v Hodoníně Novotný podával falešná hlášení, že zprávy o výskytu partyzánů v kraji jsou jen nepodložené pověsti.

Pro skupinu byla nejhorší doba v zimě, kdy napadl sníh a stopy bylo nutno smazávat.

18. ledna byli celou noc všichni obyvatelé Prosetína vyšetřováni k vůli případu zabití německého četníka jugoslávským partyzánem Stevou ze skupiny 3. rota. Proto partyzán Petr z velké obavy z vyzrazení, zemljanku zapálil. Zbytečně. Z obyvatel Prosetína nebyl nikdo na skupinu 3. čsl. lidové rotý napojen a při vyšetřování se nic nezjistilo. Po ztrátě základny se však musela prosetínská skupina rozejít po okolí.

Vrátne se však do dnešních dnů. V posledních letech byla zemljanka obnovena a postaven při ní památník. Kromě nápisu „Zde působil v letech 1944–1945 štáb partyzánské brigády“, jsou ve čtyřmetrovém podélném kvádru vytesány tři postavy partyzánů se samopaly. – Právem se toto pietní místo stává cílem putování po stopách odboje.